

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

בו

מבין
טעם
זקנים

שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אינני סוחר של זפת
עבור זה עליי לשלם לך
פרי הארץ לגאון ולתפארת
תפארת בני אבותם
הכרת פניו ענתה בו
אור בהירות הדרך
אל תתהדר לפני מלך
מרכה נבסים
מפעלו של העני...
חייבית בהון בעותרא כהאי עלמא

בדבר אחד אין שייך מחלוקת
לא להראות לפני גדולים
חלקי ה' אמרתי לשמור
לך אמר לכי בקשו פני
רוצה אתה לרצות!?!
כל עוד שהיא תקועה בלב
ללכב את הלב
לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני
איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים
הרי רבי כזה אנו מחפשים!

קונטרס כ"ו מתורגם מקונטרס ל"ט באידיש

כל הזכויות שמורות
שער ועימוד: י. גרוס
0527644765

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל:
יוסף מענדל האס, מאנסי ארה"ב
(מארה"ק: 0722-573-456) 1-845-200-0443

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, יש לפנות דרך האימייל:

Rlyb148@gmail.com

לתרומות והפצה בלבד:

0548432460

bn5710048@gmail.com

פרשת אחרי - קדושים תשל"ד

שיעור בליקוטי מוהר"ן תניינא

(טייפ מס' #32)

בדבר אחד אין שייך מחלוקת

(מתוך שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן תורה קל"ו תניינא) - - - אפילו אדם שגדול במעלתו מחברו, אל יראה את גדלותו כלפי חוץ, רק כאילו שניהם שווים במעלתם.

הרבי אכן אומר: "יש להזהר מלהראות חסידות לפני גדולים". כשאני נמצא בין אנשים, אל לי להראות את מעלותיי.

הערות ומראי מקומות

א. וז"ל שם: כשיש מחלוקת על אדם, צריך לחקור למצא זכות בחברו במה שחולק עליו, כדי לדונו לכף זכות. כי המחלוקת לא ימנע משני פנים, או מחמת שחבירו גדול ממנו במעלה, ועל כן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו, ואזי צריך להשתדל שיגיע הוא גם כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה מחלוקת. או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלוקת מחמת שחברו מתקנא בו, על שלא הגיע למדרגתו, ועל כן צריך לדונו לכף זכות, ובזה הוא מעלה חברו לכף זכות, ואז הם במקום אחד הינו במדרגה אחת, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת...

”יש להזהר מלהראות חסידות לפני גדולים” – כך כותב הרבי בספר המידות². אם האדם שעומד מולך גדול וחסיד – אל תראה לפניו חסידותך, אל תגלה את מעלותיך!

אפילו בפני חברים, שני חברים, ואפילו אם אתה גדול במעלה מחברך; בשעה שאתה מדבר עם חברך, תן לו הרגשה ששניכם שווים במעלתכם. לא להראות מעלותיו בפני אחרים.

זוהי כוונת הרבי בתורה זו: **”וְאִזְ הֵם בְּמָקוֹם אֶחָד הֵינּוּ בְּמִדְרָגָה אַחַת !”**, אפילו שבאמת הם אינם שווים במעלתם, אעפ”כ אל יראה את מעלתו לפני חברו, וכך לא יקנא בו חברו. חברו לא יקנא בו ולא יחלוק עליו. הגדול במעלה צריך לתת הרגשה לשני שהם שווים במעלתם. אבל לאמיתו של דבר הם לא שווים במעלתם!

אכן בליקוטי מוהר”ן³ אומר הרבי, שלפעמים הצדיק מקטין עצמו בפני הקטן ומראה כאילו היה חברו הקרוב.

(השואל: האדם צריך הרי להחשיב עצמו שהוא קטן מאחרים!?) אבל על כל פנים שלא יחשוב שהוא גדול מאחרים! אם בעיני עצמו הוא גדול מחברו, אזי שניהם אינם על מקומם, ויש ביניהם מחלוקת!

אולם אם בעיניו הוא וחברו שווים: ‘הרי אינני גדול מחברי’, אזי, אומר הרבי: **”פִּי בְּדַבָּר אֶחָד אֵין שִׁיף מַחְלָקֶת !”**, ואפילו שהוא הרבה יותר גדול מחברו – עליו לתת הרגשה לשני שהוא חברו! ‘אתה ידידי הקרוב’! הוא החבר שלי – אנחנו מבינים היטב אחד את השני! וכשינהג כך, חברו ירגיש שהוא לא מתנשא עליו!

הערות ומראי מקומות

ב. ספר המדות, ערך צדיק – אות צ”ז: יש להזהר מלהראות חסידות לפני גדולים.

ג. עי’ ליקוטי מוהר”ן תניינא תו’ ל”ח ותו’ צ”א, ליקוטי הלכות הל’ השכמת הבוקר ד’ אות ט”ז, ובס’ כוכבי אור – מעשה מהאינדיק.

ה פּרשת אַחרי - קדושים תשל"ד

אולם כשמחשיב עצמו גדול מחברו, אזי חברו מתמרמר ומבקר אותו: "מדוע אתה עושה כך? מדוע אתה עושה כן?!", עד שבסוף פורצת מחלוקת ביניהם.

ובזה שמעלה את חברו לכף זכות, יוכל להיות שחברו יחזור בו ולא יהיה שוב מחלוקת, או שיהיה לו מפלה. פי יוכל להיות שגתלים אתה חותה על ראשו בזה שאתה מעלהו לכף זכות. אם השני הוא סתם בעל מחלוקת גס, כשאתה דן אותו לכף זכות - בזה אתה מביא למפלתו!

וזהו 'הוי דן את כל אדם לכף זכות', 'דן' דיקא, פי הוא בְּחִינַת דִּין ומשפט ממש. פי ידוע שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם. ועל-כן בזה שאתה דן אותו לכף זכות, ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט פן יקום:

כוונתו לא תהיה - שהשני ינחל מפלה! עליו לדון אותו לכף זכות בפשיטות, רק שזה כבר ייעשה ממילא! בשמים כבר יערכו את משפטו!

אם המחלוקת ביניהם היא מחמת קנאת האחד בשני, אזי על ידי שידון את חברו לכף זכות הם ישלימו ביניהם, והמחלוקת תפסק. אולם אם המחלוקת ביניהם היא פשוט משום שהאחד חפץ במחלוקת, אזי על ידי שדן אותו לכף זכות: "יוכל להיות שגתלים אתה חותה על ראשו!".

לא להראות לפני גדולים

זהו דבר המצריך לימוד. כשמתראים עם חבר, לא לגלות בפניו את המעלות, את המעשים שלי, אדרבה, לתת לשני את ההרגשה שאנחנו באותו מעמד!

(ר' יוחנן גלנט: יש להיזהר מלהראות חסידות לפני גדולים") כן, הרי זהו לשונו של הרבי בספר המידות, לא להראות חסידות לפני גדולים. אדם שמראה גדלות לפני גדולים, מביא עליו קטרוג נורא, אסור לעשות זאת!

אצל הרבי 'רבי אלימלך מליז'ענסק' היה נהוג, שרבי אלימלך היה מקשה קושיא, והחסידים כבר ידעו שהוא בעצמו יתרץ את הקושיא. כשרבי אלימלך הקשה קושיא שתקו כולם, עד שהוא בעצמו תרץ את הקושיא.

'רבי משה לייב מסאסוב' היה תלמידו של 'רבי שמעלקא מניקלשבורג', וכשנסתלק רבי שמעלקא לעולמו, הלך רבי משה לייב מסאסוב לרבי ר' אלימלך מליז'ענסק, אך לא ידע שאצל הרבי ר' אלימלך נוהג הדבר כן. כשרבי אלימלך הקשה קושיא, קם רבי משה לייב ותירץ את הקושיא, הוא ענה תירוץ! הוא לא ידע שזו ההנהגה.

באותו רגע שרבי משה לייב ענה תירוץ, נכנס רבי אלימלך לחדר צדדי, וחשב להעניש את ר' משה לייב, אלא שאז הופיע ר' שמעלקא מניקלשבורג מעולם העליון, ואמר לרבי אלימלך: "אל תגעו בו, הוא 'כלי מפואר', אל תגעו בו!"

לאחר מכן נגלה ר' שמעלקא לר' משה לייב ואמר לו: "אבל יותר אל תתעסק עם רבי אלימלך, הוא להבת אש! בקושי הצלחתי לפעול עבורך - הצלתי אותך מקפדתו! כשהרבי אלימלך מקשה קושיא - תשתוק! התחננתי לפניו שלא יעניש אותך, אבל אל תעשה זאת שוב, כשהוא מקשה קושיא - תשתוק!"

רבי משה לייב לא ידע שזוהי הנהגתו של רבי אלימלך, הוא חשב בלבו: "הרבי הרי הקשה קושיא, כשהצדיק שואל לא צריך לשתוק - אענה אני!", הוא ענה תירוץ!

ז ~~~~~ פרשת אחרי - קדושים תשל"ד

זהו כלל: כשאתה בא לפני גדול - אל תראה גדלות! אל תראה ואל תענה!
כשהצדיק שואל שאלה - תשתוק! הוא בעצמו כבר יענה!

חלקי ה' אמרתי לשמור דבריך

(ממשיך בלימוד ליקוטי מוהר"ן תורה קל"ז): חֲלָקֵי ה' אָמַרְתִּי לְשָׁמֵר דְּבָרֶיךָ (תהלים קי"ט). הִינּוּ שֶׁהַחֶלֶק אֶלְקֵי מִמַּעַל שֵׁישׁ לִי, ה"חלק אלוקי" שנטוע בי אומר לי ומלמד אותי לשמר דְּבָרֶיךָ, אומר לי שאשמור דבריך!

ה"חלק אלוקי" שנטוע בי, מלמדני ואומר לי שאשמור דבריך!

זהו "הרהור תשובה", כשבא לאדם הרהור תשובה, הרי זה החלק האלוקי שבו שאומר לו: "שמור את דברי התורה, קיים את דברי התורה!".

לכל יהודי יש הרי חלק אלוקי, לכל אחד! ומי שיש לו חלק אלוקי גדול יותר - אומרים לו יותר!

לך אמר לבי בקשו פני

(ממשיך בלימוד ליקוטי מוהר"ן תורה קל"ח): לֵךְ אָמַר לְבִי בְּקֶשׁוּ פָּנַי (שם כ"ז) פִּרְשׁ רַש"י: מה הפירוש 'לך'?' 'לך' הכוונה: בְּשִׁלְיחוֹתָךְ. בפרק זה דוד המלך אומר להשם יתברך: "מה שלבי אומר לי לעיתים, זוהי שליחות ממך יתברך!".

כשהקדוש ברוך הוא רוצה לומר לי: "בקשו פני - חפש אחרי", אזי הלב משמש כשליח של השם יתברך! הקדוש ברוך הוא שולח את לבי שיאמר לי: "חפש אחרי - בקש פני!".

כִּי עָקַר הָאֱלֹקוֹת בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (שָׁם ע"ג): "צוֹר לְכַבִּי" כְּמִבְאֵר אֲצִלְנוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר (לְעִיל בְּסִימָן מ"ט) וּמִי שֶׁהוּא "בֵּר לְכַב" (שָׁם כ"ד),

ומי שהוא 'בר לבב', אה, יש לו לב נקי, לב טהור, בְּכַחֲנִית (שָׁם ק"ט): "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי", שהלב חלול וריק מדמים רעים, מתאוות רעות, הלב זך ונקי, וכשהלב זך טהור ונקי, אזי: יוֹכַל לְיַדַע עֲתִידוֹת, אזי זוכה האדם שיוכל לדעת עתידות: עַל-יְדֵי מַה שֶׁהֵלֵב אוֹמֵר לוֹ, שֶׁהוּא דְבָרֵי ה' מִמֶּשׁ.

ברם, אדם שלבו לא נקי וטהור, האם הקדוש ברוך הוא אומר לו? ! לא ולא, השטויות שלו הם שאומרים לו!... רק מי שהוא 'בר לבב', שלבו זך ונקי, אזי מחשבות לבו הם שליחות מהשם יתברך. השם יתברך הוא זה שאומר לו: "עשה כך, עשה כך!".

וְזֶהוּ "לֵךְ אָמַר לְבִי בְקֶשׁוּ פָּנַי", 'לֵךְ בְּשִׁלְיחוֹתָךְ' כִּנ"ל. כִּי מַה שֶׁהֵלֵב אוֹמֵר, הֵם דְבָרֵי ה' מִמֶּשׁ כִּנ"ל, וְהִבֵּן.

מתי נוהג הדבר כן? כשהלב נקי - 'לבי חלל בקרבי'! או אז, כשהלב אומר לאדם דבר מה - יידע שזוהי שליחות מהשם יתברך: "בקשו פני, חפש אחרי! חפש אחרי!

רוצה אתה לרצות!?

(ממשיך בלימוד ליקוטי מוהר"ן תורה קל"ט) צֶדֶק לְפָנָיו יִהְיֶה וְיִשָּׂם לְדַרְךָ פְּעֻמּוֹ... וְאִזִּי עוֹלָה הַמְצָוָה וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׂע בָּהּ, אֵף אִם נַעֲשִׂית עַל-יְדֵי קָטָן שְׂבִקְטָנִים, וּבְלִי פְּנֵה וּשְׁלֵמוֹת הַרְאוּי לְהַמְצָוָה, עִם כָּל זֶה יֵשׁ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תַעֲנוּג גָּדוֹל מִהַמְצָוָה. כְּמוֹ הָאֵב שֵׁיֵשׁ לוֹ תַעֲנוּג גָּדוֹל כְּשֶׁבָנוּ מִתְחִיל לְהֵלֵךְ, אֵף שְׂאִינּוּ הוֹלֵךְ

ט פּרשת אחרי - קדושים תשל"ד

כָּרְאוּי, עִם כָּל זֶה מְשַׁתַּעֲשַׁע מְאֹד מִמֶּנּוּ, כִּף הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְשַׁתַּעֲשַׁע מְאֹד מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה...
מכאן משמע שהכוונה היא: שהאדם אכן חפץ לקיים את המצווה בשלימות, אלא מאי? הוא לא יכול! או אז מעשיו חביבים מאד בעיני השם יתברך!

האמת היא, שאדם צריך לכסוף ולהשתוקק לקיים את המצוות בשלימות, אבל אם הוא מסתפק במה שעשה, ולא משתוקק לשלימות יתירה - זהו פגם! עליו לדעת שמצוות צריך לקיים בשלימות, ובכוונה למען שמו יתברך, כפי שראוי לקיים מצוות. אולם אם הוא משתוקק לכך, רק שבפועל המצווה חסרת שלימות וכוונת הלב, אזי המצווה חשובה וחביבה מאד בעיניו יתברך, שהרי הוא השתוקק! אולם אדם שלא כוסף ומשתוקק כלל וכלל - זהו פגם!

ה'רצון', חשוב מאד בעיני השם יתברך. אדם שכוסף ומשתוקק לדברים טובים; יש לו רצון להתפלל, הוא חפץ להתפלל, הוא חפץ לקשר מחשבתו לדיבורי התפילה, הוא לא רוצה לחשוב מחשבות זרות בתפילה, הוא כוסף, הוא משתוקק! ...

ישנה אמרה מהרבי"ג: "וויילסטו אָבער וועלן - רוצה אַתָּה לְרַצוֹת?!"

אדם שרוצה באמת, שמשתוקק באמת - זה חשוב מאד בעיניו יתברך! אך אל לו לאדם להטעות עצמו; עליו לבחון עצמו היטב: האם הוא רוצה באמת?!

הערות ומראי מקומות

ד. עי' שיחות הר"ן אות נ"א: הַעֲקָר הוּא הַרְצוֹן, לְהִיּוֹת רְצוֹנוֹ הַזֶּה וְתַקִּיף תְּמִיד לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יְתְבָרֵךְ. וְאִף־עַל־פִּי שֶׁהַכֹּל חַפְצִים וְרוֹצִים לְעַבְדּוֹ, אִף־עַל־פִּי־כֵן אֵין כָּל הַרְצוֹנוֹת שׁוּיִן. וְיֵשׁ חֲלוּקִים רַבִּים בְּרַצוֹן...
ה. עי' חיי מוהר"ן אות תקצ"ב: אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּבֶּר עִמּוֹ ז"ל וְאָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר "אִיף וויל זיין איין ערליכער יוד", וְהַשִּׁיב לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל "וויילסטו אָבער וועלן". וְהַמְשַׁכֵּיל יִבִּין כִּי דְבוּרִים אֵלּוּ הַמוֹעֲטִים מִחֲזִיקִים הִרְבֵּה מְאֹד...

זו אמרה מהרבי: "וויילסטו אָבער וועלן - רוצה אַתָּה לְרְצוֹת?!", אדם שבאמת רוצה ומשתוקק; אם הוא באמת רוצה - זה דבר נפלא מאד, א געוואלדיגע זאך! את ה'רצון' אסור להניח לעולם, וזוהי כוונת הרבי באמרתו: "וויילסטו אָבער וועלן - רוצה אַתָּה לְרְצוֹת?!", כשם שבגשמיות, אדם שמשתוקק לדבר מה - לא חודל מלרצות, הוא ממשיך לכסוף ולהשתוקק, עד שהוא מקבל את הדבר אליו הוא משתוקק!

כל עוד שהיא תקועה בלבי

אכן ישנו מדרש' שדורש את הפסוק: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", אומר המדרש: "עוד שתחפץ!".

עם ישראל אומר לאומות העולם: "אם תעירו" - תעירו הוא לשון שנאה, "ואם תעוררו" - השנאה והמדון שאתם רוצים לעורר; כך אומר עם ישראל לאומות העולם: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה - 'האהבה' שכלל ישראל אוהבים את השם יתברך; "עוד שתחפץ" - כל עוד אנחנו 'חפצים', לא תצליחו לעורר שנאה ומדון בין עם ישראל לה' יתברך! כל עוד אנחנו 'חפצים'...

כל אחד במדריגה בה הוא אוהב; החמור מכל הוא שמניחים את הרצון; כשמניחים את הרצון, המצב לא טוב! כשחדלים מלרצות, כובשת הסטרא

הערות ומראי מקומות

1. עי' רש"י שיר השירים ב' ז': עד שתחפץ, בכל עוד שהיא תקועה בלבי וכו'.

2. עי' ליקוטי הלכות ברכת השחר הל' ה' אות מ"ד: כי תקף הרצון הוא כחינת אור ונר, שְמַאיר לְהָאָדָם כְּכֹל מִינֵי חוֹשֶׁה וצְלֻמוֹת, בְּכַחֲנֵת (תְּהִלִּים יח) כִּי אַתָּה תֹאִיר נְרִי ה' אֱלֹקֵי יְגִיָּה חֲשָׁפִי, וְעַל-יְדֵי זֶה (שָׁם) כִּי בָּהּ אֲרוֹץ גְּדוּד וּבֵאלֹקֵי אֲדֻלַּג שׁוֹר, שְׁאוּכַל לְהִתְגַּבֵּר נֶגֶד כָּל הַגְּדוּדִים וְהַחֲיִלוֹת וְחֻמוֹת בְּרִזְל הַרוּצִים לְהַפְסִיק ח"ו בִּינֵי וּבֵין אָבִי שְׁבַשְׁמַיִם, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא, לְבִי בּוֹעֵר עֲדִין בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת יְהִי לְהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹתָהּ וְכו'.

פרשת אחרי – קדושים תשל"ד

אחרא את המלחמה! אולם כל 'עוד שתחפץ', כל זמן שאנחנו עדיין חפצים להתקרב להשם יתברך, דבר לא יעזור לכם!

ועד כמה? כל אחד כפי עניינו! וכפי שהרבי אומר: "דער עיקר איז דער רצון – העיקר הוא הרצון והכיסופין!", ושאר כל העבודות, לפי גדולת השם יתברך, הכל הוא בדרך "כאילו"; כאילו מתפללים, כאילו לומדים; העיקר הוא – הרצון! לרצות ולרצות!

כשם שבגשמיות, אדם שרוצה דבר מסוים, איזה מאכל: אזי רצונו שהמאכל יהיה ערב לחך, ושייחנה ממנו. כך גם בעשיית המצוות: כשאני מניח תפילין, כשאני מתעטף בציצית, כשאני עומד להתפלל שמונה עשרה, וקורא קריאת שמע, עליי להשתוקק ולרצות שאעשה הכל כראוי וכהוגן!

הרצון צריך להיות כנה ואמתי, שלא יטעה עצמו. הרצון חשוב מאד לפני השם יתברך! וכשהרצון אמתי, אזי אי אפשר להטיל שום שנאה ומדון בינו להשם יתברך, מכיוון שהוא ממשיך ו'רוצה'!

אלא מאי? הרצון עצמו צריך להיות מלווה רצון! שיהיו לנו רצונות לזכות ל'רצון אמתי'!

ככל שאדם מבטל יותר את רצונותיו הרעים – כך גם רצונותיו להשם יתברך הולכים ומתחזקים! "בטל רצונך מפני רצונו!".

הערות ומראי מקומות

ח. עי' שיחות הר"ן אות נ"א: והכלל, שעקר הוא הרצון והכסופין, שיהיה כוסף תמיד אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושיין מצוות, ובאמת לפי גדלתו יתברך כל אלו העבודות אינם כלום רק הכל הוא בדרך "כאילו" כי הכל הוא כמו שחוק בעלמא כנגד גדלתו יתברך, בלשון אשכנז קלאמירשט...

ט. עי' אבות ב' ד'.

אדם שיש לו רצונות נוספים, לא יוכל לרצות רק את השי"ת! ברגע שתבטל את כל רצונותיך, אזי יהיה לך רצון יחיד להשי"ת; הן בתפילה, והן בלימוד; תזכה שכל מעשיך יהיו מלאים רצונות להשי"ת!

הרצון עצמו מאד חביב בעיני השם יתברך. לקדוש ברוך הוא יש תענוג גדול מהרצון. הקב"ה מתפאר ומשתעשע עם רצונותיו הטובים: "ליהודי הזה יש רצונות טובים להשי"ת!".

ללכב את הלב

הרצונות להשי"ת היו צריכים להיות הרבה יותר חזקים מהרצונות לדברים גשמיים! וכמו שדוד המלך אומר בתהילים: נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו", יותר מ'דגנם ותירושם רבו', יותר מהגרעינים, ומהתבואה. האדם שמח עם גרעינים רבים, רוב תבואה! "נתת שמחה" יותר מהשמחה ההיא, ככה צריך להיות!.

על כל פנים שהשמחה לא תפחת מכך. שנשמח עם השם יתברך ומצוותיו, לפחות כמו שאנחנו שמחים עם 'דגנם ותירושם רבו'! בהגיע ימי הקיץ – זמן האסיף, הזמן בו אוספים ומכניסים הביתה את כל היבול מהשדות, וודאי שהשמחה אז גדולה מאד: "נתת שמחה בלבי" יותר "מדגנם ותירושם רבו". שמחת לבי גדולה יותר מאותה שמחה כשהדגן והתירוש רבים, כזו שמחה נתת בלבי!

נו, לפחות שהשמחה תהיה דומה לשמחה ההיא. אבל לשמוח עם הדגן והתירוש, ובהשם יתברך והמצוות בכלל לא?!

פרשת אחרי - קדושים תשל"ד יג

עלינו לשמוח; לשמוח עם המצוות, לשמוח עם תפילה, עם לימוד התורה, לשמוח בזה!

(אחד הנוכחים: צריך אחד שיבעיר רצון בלבבות!?) האחד הזה נמצא! האחד הזה קיים! רבי נתן הרי אמר פעם לאחד^א: "דו האסט א הארץ, נאר דו באהארצט עם נישט - גם אתה יש לך לב כזה, אלא שאין אתה מלבב אותו כראוי!" לכולנו יש לב כזה, רק שלא מלבבים אותו כראוי!

לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני

(מכאן והילך מתחיל שיעור חדש) - - - בתורה כ"ה^ב אומר הרבי: "פי צריך פל אדם להוציא את עצמו מהמדרמה, ולעלות אל השכל!..."

האדם מלא בהוכחות וראיות, שזה כך, וזה כך! אבל האמת היא שזו 'קליפה'; הדמיון כל כך חזק אצלו, עד שהוא בטוח שזה אכן כך וכך!

[אחד אמר לי: "ראיתי את הרבי!"... הוא קיבל את השבת בקבר שמעון הצדיק, והרבי התגלה אליו!... ככה אמר לי, נו...]

אבל הסימן הראשון הוא; אחד שבאמת זוכה להתגלות כלשהי, צריך להיות 'אוהב שלום' מופלא! אחד שחי בשלום עם כולם ולא מסוכסך עם אף אחד!...] שהשם יתברך ירחם.

הערות ומראי מקומות

יא. עי' כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, דיבורים ממוהרנ"ת ז"ל אות ל': דבר פעם אחת מתבערת הלב של אברהם אבינו ע"ה, שהוא היה הראשון שזכה לעבד את בוראו יומם ולילה במסירת נפש, ולפרסם שמו יתברך ויתעלה בעולם, ובתוך שיחתו הקדושה ענה אחד לפניו בלשון צער וגניחה, "ההיאך לוקחין לב כזה?" צער בו מוהרנ"ת ז"ל ואמר אליו: גם אתה יש לך לב כזה אלא שאין אתה מלבב אותה! דו האסט אויף דאס הארץ, נור דו באהארצט עם ניט! פי הבחירה חפשית אצל כל אדם, וכל אדם אפלו הגרוע שבגורעים יש בכחו לזכות למדרגה הגדולה שבגדולות, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כ"ה) שצריך פל אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי'.

יב. עי' ליקוטי מוהר"ן תו' כ"ה: פי צריך פל אדם להוציא את עצמו מהמדרמה, ולעלות אל השכל...

זהו דבר נורא, אדם שנכנס לו דמיון לראש, רחמנא ליצלן, הוא מדמיין לעצמו... וכשהוא מגיע לעולם האמת עם הדמיון... אוי אוי אוי, זהו צער נורא! בעולם הזה הוא דמיין לעצמו כל מיני דברים, אבל ברגע שהוא מגיע לשם, הוא כבר רואה את האמת..."

הרבי גילה לנו את העצה הנפלאה של 'ישוב הדעת' - כדי שנצא מדמיונותינו! זהו כל הענין של 'ישוב הדעת' - ליישב עצמו, להשתחרר מהדמיונות! שהאדם יישב דעתו: "היכן אני אוחז בעולם?! היכן אני בעולם?!"

איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים

(ר' נחמן בורשטיין: בזמנו של הרבי חי בטירה אוויצע יהודי בשם 'וואלף פיגא'ס') רבי וועלוול פיגא'ס! הוא היה יהודי נעלה ומרומם ביותר. הוא כתב ספר על הרבי בסגנון של 'שבחי הבעל שם'. הוא רצה להעלות על הכתב את שבחיו של הרבי. לילה אחד נגלה אליו הרבי בחלום ואמר לו: 'לא', אל תכתוב ספר כזה! כך שמעתי, שדעתו של הרבי לא הייתה נוחה מזה!

הערות ומראי מקומות

יג. עי' ליקוטי הלכות הל' חדש ד' אות ח': על-פן צריך האדם לזהר מאד, שכל-זמן שמרגיש בעצמו שאינו קדוש כראוי בשלמות, אזי יכניע ויבטל עצמו נגד הקדושה בשלמות, ולא ירצה לילך בגדולות ובנפלאות ממנו, כי אם ירצה אז להמשיך על עצמו מראות וחקיונות, יוכל לקלקל יותר ויותר, כאשר נכשלו בזה רבים מאד, רק ילך בתמימות, ויבקש מהשם יתברך שיעזרו לצאת מפחיתת מדרגתו, ויזכה לקדש את עצמו כראוי... (עפ"י לשון אוצר היראה - ערך יראה ועבודה אות צ"א).

יד. עי' ליקוטי מוהר"ן תו' י' תניינא. ובשיחות הר"ן אות מ"ז: על-פן צריכין להתגבר לראות ליחד לו פנאי לישב עצמו היטב על כל מעשיו אשר הוא עושה בעולם אם כן הוא ראוי לו לבלות זמיו במעשים כאלו... אם היה להאדם שכל מישב חזק ותקיף, היה מבין שהכל שטות והבל. בפרט התאונה שיש לכמה בני אדם להיות מפרסם ולהנהיג העולם ולנסע על המדינה, הכל הכל ורעות רוח והוא שטות גדול באמת...

טו פרישת אחרי – קדושים תשל"ד

הוא היה מאד חשוב בעיני הרבי. שמו היה ר' וועלוול פיגא'ס. הוא היה עובד השם מופלג מאד. הוא רצה ליצור מושג של 'מעשיות' מהרבי.

(רנ"ב: היה זה לאחר הסתלקותו של הרבי?) כן, לאחר הסתלקותו של הרבי; הוא רצה ליצור מושג חדש; להגביה ולרומם את עניינו של הרבי על ידי סיפורי מופתים ושבחים, אך הרבי לא חפץ בזה! זהו לא עניינו של הרביטו!

אמנם נשאר מעט סיפורי מופתים מהרבי שהודפסו, אבל לא זה העיקר, לא זה הוא ענייננו! אינני זוכר כעת את הלשון שהרבי אמר לו בחלום.

(ר' משה בינשטוק: על אליהו הנביא נאמר: 'איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים'). מעשה זה התרחש עם הספר 'שבחי הבעל שם טוב'. הבעל שם טוב אמר לרב מליניץ: "אליהו הנביא זכה יותר ממני. על אליהו הנביא נאמר: 'איש סחו אחריו ה' הוא אלוקים', וממני – מספרים סיפורים, עוד סיפור ועוד סיפור!". כך אמר הבעל שם טוב לרב מליניץ.

[בעיירה ליניץ כיהן רב – זהו לא רבי גדליה מליניץ – היה זה רב אחר מתלמידי הבעל שם טוב, והוא זה שכתב את הספר שבחי הבעל שם טוב! כל הסיפורים שרבי גדלי' מליניץ שמע הם מה ששמע ממנו. כשהוא כותב: "שמעתי מהרב, שמעתי מהרב", הכוונה לרבה של ליניץ! הרב של ליניץ חי שנים לפניו; רבי גדלי' מליניץ לא היה אצל הבעל שם טוב.].

הבעל שם טוב בא לפני רבה של ליניץ ואמר לו: "אליהו זכה יותר ממני – 'איש סחו אחריו ה' הוא האלוקים', וממני אתה כותב מעשיות מעשיות ומעשיות!".

הערות ומראי מקומות

טו. עי' שיחות הר"ן אות קפ"ו, קפ"ז. ובכוכבי אור – אנשי מוהר"ן, ראשי פרקים מן האותות והמופתים שנראו מאדמו"ר ז"ל בהקדמה.

מכל הנ"ל ניתן ללמוד, שהצדיקים כלל לא חפצו בכל אלה, הם לא אבו שידברו ויספרו מהם מופתים! אמנם לפעמים אפשר לספר מהם, אבל זהו לא העיקר!

(רנ"ב: בספר אבני'ה ברזל מובאת שיחה, שאחד שאל את הרבי מדוע אין ממנו 'שבחי הר"ן', כמו שיש מהבעל שם טוב 'שבחי הבעל שם טוב')? ענה הרבי בזה הלשון: "ס'וועט פון מיר אויך זיין וואס צו דערציילן - יהיה גם ממני מה לספר!". כיצד התחבר ספר 'שבחי הבעל שם טוב'? לאחר הסתלקותו של הבעל שם טוב, נתקבצו התלמידים וספרו כל אחד מה שזכר!; "ס'וועט פון מיר אויך זיין וואס צו דערציילן - יהיה גם ממני מה לספר!".

אותו יהודי ששאל את הרבי, רצה לדעת את כל השיחות והסיפורים מהרבי ותלמידיו, עוד בחיים חיותו של הרבי; הוא רצה לדעת מה דיבר הרבי עם רבי יודל, ומה דיבר עם רבי נתן, ומה דיבר עם שאר התלמידים. היהודי ההוא רצה לדעת הכל, ולכן שאל את הרבי: "מדוע אין שום ספר מכך?", ולשאלתו השיב הרבי: "כיצד התחבר ספר שבחי הבעל שם טוב? מהתלמידים שהתקבצו לאחר הסתלקות הבעל שם טוב וספרו כל אחד מה שידע: "ס'וועט פון מיר אויך זיין וואס צו דערציילן - יהיה גם ממני מה לספר!".

כשהרבי אמר שיהיה גם ממנו מה לספר, זה לא מלמד שהכוונה ל'שבחים', אלא הכוונה לשיחות ודיבורים בעבודת השם^{טז}

הערות ומראי מקומות

טז. עיי' ליקוטי הלכות הל' נזיקין ד' אות י"ב: כפי עקר יגיעת הצדיק האמת הוא להמשיך השגות אלקות בתלמידיו בדרךים נפלאים עד שיוכלו להאיר בתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהם לדורות עד שכלם ידעו את ה'... אבל לאחר הסתלקותו עקר חיותינו על ידי קבוצת תלמידיו יחד לדרךים שבקדשה, וכל אחד

הרי רבי כזה אנו מחפשים!

רואים הרי, כשרבי נתן התקרב לרבי, חלק עיקרי מהתקרבותו של רבי נתן היה אודות לדברי ה'טעפער'ס - הקדרים והרוכלים ששבו מהיריד, וסיפרו לחבריהם: "הגיע רבי חדש לעיירה ברסלב! הוא לא מעוניין לדבר מאומה כי אם דיבורים מהתכלית, חוץ מזה הוא לא מדבר שום דבר!" היו אלו הסוחרים - הירידיניקע'ס ששבו מהיריד.

(רנ"ב: מה המשמעות המילה 'טעפער'ס?) סוחרים קדרות וסירים. זה היה מנהגם: בסיום היריד, היו פונים הסוחרים לרבי ומפורסם, נותנים לו פדיון, מתברכים מפיו, וממשיכים בדרכם, כך היה מנהגם!

נו, גם לעיירה ברסלב הגיע רבי, ומשכך, חשבו הסוחרים לקיים את מנהגם הקבוע ותכף בסיום היריד נכנסו לרבי ונתנו לו סכום כסף כלשהו לפדיון; הם המתינו וחיכו שהרבי ייתן להם ברכה, אך להפתעתם הרבה: "הרבי לא מדבר מברכות! הרבי מדבר מהתכלית, הוא מדבר רק מהתכלית!"

ספרו הסוחרים לחבריהם: "זהו רבי מסוג חדש! הוא מדבר רק מהתכלית!" בשובם לנעמירוב סיפרו זאת לחבריהם: "זהו רבי מסוג חדש!"

(רמ"ב: היריד של העיירה ברסלב התקיים בנעמירוב?) לא, היריד התקיים בברסלב! כל יום התקיים היריד באזור אחר. ביום שהיריד התקיים ב'נעמירוב' - נסעו כולם לנעמירוב. למחרת התקיים היריד ב'ברסלב'. ביום אחר התקיים היריד ב'טולטשין'. כך היה נהוג באותו אזור. הם חילקו זאת כך, שבכל יום יהיה יריד באזור אחר, והסוחרים היו נוסעים כל יום לעיר בה התקיים היריד.

הערות ומראי מקומות

מתעורר לה' יתברך כפי הנקדה טובה שהאיר בו הצדיק וכל אחד מספר מה ששמע וראה ממנו ועל ידי זה יכולין להחיות את כל העולם כלו.

יז. עי' אבני"ה ברזל אות ו', שיש"ק ח"ה אות פ"ג.

יח טעם זקנים

גם בברסלב התקיים יריד באחד מימי השבוע, והסוחרים נסעו כולם לברסלב. ביריד השתתפו סוחרים מטולטשין, מנעמירוב, מלאדיזין, כולם באו ליריד, 'יומא דשוקא'. לפנות ערב כשהיריד הסתיים, היו נכנסים הסוחרים לרבי והמפורסם שבאותה עיירה, נותנים לו מעות על פדיון, מתברכים מפיו, ושבים לביתם! כך היה מנהג הסוחרים.

כבר בפעם הראשונה שנכנסו הסוחרים לרבי, דיבר עמם הרבי רק מהתכלית. ויהי לפלא בעיניהם! ובשובם לנעמירוב, סיפרו זאת לחבריהם.

בשומעם זאת נענו רבי נתן וחבריו בהתרגשות: "אט דאס זוכן מיר דאך! מיר ווילן דאך אזא רבי'ן! – הרי אחר רבי כזה אנו מחפשים! הרי ברבי כזה חפצנו!". ואכן, חלק נכבד מהתקרבותם של רבי נתן וחבריו לרבי, נזקף לזכות הסוחרים שסיפרו את אשר התרחש עמם!

(רנ"ב: הם היו אומרים: בעד 'פיטקל' – מטבע קטן, יכולים לנסוע לרבי!) בעד פיטקאל – מטבע קטנה, יכולים לנסוע לרבי"ח!

בטפליק היה פעם מפורסם, שבמשך כל הלילה באו בני העיירה להתברך מפיו, כל הלילה. לילה שלם ישב אותו מפורסם ועסק בברכות גשמיות: "פריץ פלוני ינחל מפלה, ולפריץ פלוני יקרה כך וכך, ולגרף פלוני יקרה כך וכך, ושיהודי זה ייושע בדבר פלוני!".

הערות ומראי מקומות

יח. עי' אבני"ה ברזל אות ה': וְאִזְ הָיוּ אוֹמְרִים "אֶפִּיטְקֶע אַגוטער יוד" הִינוּ בְּעַד פִּיטְאקִיל (מטבע קטנה) וְכוּלִין לְסַע לְרַבְנוּ זְצוּק"ל, פִּי בְּרַחוּק הָיָה קָשָׁה לְסַע מִחֲמַת מְנִיעַת אָבִיו וְחֲמִיו וְאִשְׁתּוֹ, וְגַם מִחֲמַת מְנִיעַת הַמַּח הִינוּ שְׁאִינוּ מְרַגֵּישׁ טוֹבָה שְׁלֵמָה בְּעַבְדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל עֲתָה מִחֲמַת שְׁהוּא קְרוֹב יִתְבַּטְּלוּ קֶצֶת הַמְּנִיעוֹת. ועי' שיש"ק ח"א אות תרי"ז.

פרשת אחרי – קדושים תשל"ד¹ יט

היה זה בזמנו של רבי נתן, וכשבאו לספר זאת לרבי נתן, נענה רבי נתן בתמיה: "שכל הלילה ידברו רק מעניינים גשמיים"?!".

היה זה איזה מפורסם בטפליק. כל הלילה נכנסו אליו אנשים, כשהשיחות כולם סביב אותו נושא; פלוני צריך להוושע בדבר זה, ופלוני בדבר זה! כשספרו זאת לרבי נתן, נענה בתמיהה: "געוואלד און געשריגן, וכי זו התכלית? שמפורסם יעסוק כל הלילה בגשמיות, 'זה צריך דבר פלוני, וזה צריך דבר פלוני?!".

אצל הרבי המושג הזה לא היה קיים! ובכלל, אצל הרבי לא היה מושג כזה 'כל הלילה'!

בכניסה לרבי, כבר ידעו כולם שלא נכנסים הנה בשביל דברים גשמיים! כל אחד שנכנס לרבי, נכנס רק בשביל התכלית; הוא לא מצליח להתפלל כראוי, הוא לא מצליח ללמוד כראוי, קשה לו... ותו לא!

אינני סוחר של זפת

ישנו סיפור מ'סמאלע' שהרבי בעצמו סיפר². בחניות לממכר בדים, מוכרים לפעמים גם קצת סמאלע – זפת [סמאלע' פירושו – 'זפת', המשמש לשימון גלגלי העגלות!]

אדם נכנס לחנות לממכר בדים וביקש מבעל הבית שימכור לו סמאלע – זפת! אמר לו בעל הבית: "וכי סוחר זפת אני?! סוחר בדים אני! לקוח שנכנס

הערות ומראי מקומות

יט. עי' שיש"ק ח"ב אות תקמ"ה.

כ. עי' שיש"ק ח"ה אות מ"ח.

ורוכש בדים בחנותי, וצריך לשוב לביתו עם הסחורות שקנה, חובה עליי לתת לו מעט זפת לשימון גלגלי עגלתו כדי שתיסע כראוי, אבל אתה הרי לא לקוח שלי, מדוע שאמכור לך זפת?!"

הוא הדבר אצל הרבי. אחד שנמנה על אנשיו של הרבי, וכל עסקו רק בעבודת השם, אזי כשהוא זקוק לישועה בגשמיות – חובה עליי לברכו ולהושיעו. אבל אתה בא לבקש ממני רק ישועות בגשמיות?!: "איך בין נישט קיין סוחר פון סמאלע – אינני סוחר של זפת!" כך ענה לו הרבי!

אחד שנכנס לרבי עם בקשות גשמיות; "אני לא רבי שמתעסק עם דברים הללו!" הייתה זו בושה, ממש התביישו מהרבי!

וכך היה גם לאחר הסתלקותו של הרבי. הבושה מהרבי הייתה אפילו בשהות על ציונו הקדוש. החסידים, עובדי השם, התביישו לבקש מהרבי בקשה גשמית! פשוט התביישו!

ידועים דבריו של ה'דייטש'ל' אותו קירב רבי נתן: "נוסע אני כבר זה ארבעים שנה להשתטח על ציונו של הרבי ואף פעם לא רציתי לבקש ממנו על פרנסה^{כא}!".

כשמבקשים על פרנסה – זה רק ברוחניות, הרי גם הפרנסה כולה רוחניות^{כב}!

הערות ומראי מקומות

כא. עי' שיש"ק ח"ה אות קע"ד.

כב. עי' ליקוטי מוהר"ן תו' י"ד אות ט': ... גם כל תפלוחיו לא היו אלא בשביל לקשר נשמתו, אפלו אלו תפלות המפרשים בתפלה שהם לצרף הגוף, כגון "רפאינו" ו"כרף עלינו" ושאר צרכי הגוף, לא היה פונתו של רבה בר בר חנה בשביל גופו, אלא בשביל נשמתו, שהיה מכונן לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה: ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיע. ששקל לתפלה שהוא לצרף הגוף, ואנחה בתפלה, הכל לצרף נשמתו, כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות...

כא ~~~~~ פרישת אחרי – קדושים תשל"ד

(רמ"ב: הדייטש'ל הוא זה שהגביה ידיו בשעת אמירת 'כתר'??) כינוהו 'דער דייטש'ל, והוא אמר: "נוסע אני כבר זה ארבעים שנה להשתטח על ציונו של הרבי ואף פעם לא רציתי לבקש ממנו על פרנסה! אינני מבין כיצד לא מתביישים להיכנס לרבי ולבקש פרנסה?! וכי כלום כבר לא חסר רק פרנסה?!".

זהו הרבי שלנו, הרבי הודיע לכל אחד ואחד מהי התכלית, עד כדי כך שהתביישו לבקש מהרבי בקשות גשמיות, הרבי ישאל אותו...!

הרבי אפילו לא צריך לומר זאת. הבושה כל כך גדולה – שהאדם בעצמו מתבייש לבקש. הוא הרי יודע מה מצבו בעבודת השם; "וכי רק זה נשאר לך לבקש?! וכי אין לך מה לבקש עוד?!"

הרבי שיבח בפני רבי נתן את אותו יהודי, שבכל עת שצר לו בעבודת השם, הוא הולך ובא רגלי לרבי לבקש עצה על תפילה, ותכף חוזר לביתו!

אולם אותו יהודי לא בא לרבי לבקש ברכה לפרנסה בשפע!

הרבי אמר לרבי נתן בזה הלשון: יהודי זה, כשצר לו בעבודת השם, הוא נכנס אליי, מבקש עצה, וחוזר לביתו! הרבי שיבח מאד את ההליכה 'ברגל'!

יהודים כאלו... הולכים רגלי לרבי בגלל שקשה להם בתפילה! הם לא יכולים להתפלל כראוי! אבל ללכת רגלי לרבי לצורך דברים אחרים?! התביישו לעשות זאת! לבוא לרבי ולבקש דברים גשמיים! !

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

כג. עי' שיש"ק ח"ב אות תרי"ח.

כד. עי' חיי מוהר"ן אות שכ"ט.

על כך עליי לשלם לך...

הרבי מעצמו אמר פעם לרבי נתן: "ס'איז מיר געקומען אויף די דעה דייך צער גידול בנים - בא על דעתי צער גידול בנים שלך!"¹⁷. כפי הנראה, רבי נתן לא ביקש על זה ברכה מהרבי; "ס'איז מיר געקומען אויף די דעה דייך צער גידול בנים - בא על דעתי צער גידול בנים שלך!", הרבי מעצמו אמר לו זאת.

(רמ"ב: הרבי צוה עליו שיביא לו ששה כסאות?) לא! הרבי אמר לו: "על כך רצוני שתתן לי משהו בתמורה!" הרבי לא אמר לו במפורש מה להביא, ורבי נתן מדעתו קנה לרבי ששה כסאות! אולם לא היה זה ציווי מפורש מהרבי.

הרבי אמר לו: "בתמורה לכך שאני מקרב אותך להשם יתברך - עליי עוד להוסיף ולשלם לך - זכאה מאן דאחיד"¹⁸... אבל בעד הצער גידול בנים שלך - רצוני שתתן לי משהו בתמורה!", הלך רבי נתן וקנה לרבי ששה כסאות.

(רמ"ב: רבי נתן התחרט על כך שקנה רק ששה כסאות?) כן! הוא התחרט מדוע לא קנה שנים עשר כסאות - 'טוץ'. שולחן ושנים עשר כסאות נקרא 'טוץ'.

בשולחנות הארוכים הסדר הוא שמניחים חמש כסאות מצד זה, וחמש כסאות מצד זה, ושני כסאות נוספים בראש השולחן. שולחן כזה מכונה 'טוץ' - שנים עשר כסאות! כיום ה'מודה' לקנות שולחנות קצרים. פעם היו שולחנות ארוכים, הניחו כסאות מכל צדי השולחן, כך שבסך הכל היו שנים עשר כסאות, טוץ. היו שני סוגי שולחנות: של ששה כסאות, ושל שנים עשר כסאות; כשהניחו כסאות בכל צדי השולחן היו בסך הכל שנים עשר כסאות, זה נקרא טוץ. אבל לא היו שולחנות של שמונה או עשרה כסאות.

הערות ומראי מקומות

כה. עי' אבני"ה ברזל - שיחות וסיפורים מרביז"ל אות י"ט, ושיש"ק ח"ב אות רל"א.

כו. עי' זוה"ק ח"ב דף קכ"ח ע"ב.

כג פרישת אחרי – קדושים תשל"ד

רבי נתן קנה ששה כסאות והביאם לרבי, אמר לו הרבי: "נו, דערפאר וועסטו האבן זעקס קינדער – נו, בשביל ששת כסאות אלו תתברך בששה בנים!". התחרט רבי נתן, אילו היה קונה שנים עשר כסאות, היה מתברך בשנים עשר בנים, כאב לו הדבר שקנה רק ששה כסאות!

סיפור דומה התרחש עם בתו של הרבי, מרת אדל. בשביעי של פסח ביקר הרבי אצל בתו מרת אדל, ובשעת הסעודה הגישה לפני הרבי צלחת עם שני כופתאות. פנה הרבי ואמר לה: "בשכר זה תזכי לשני ילדים!". ואכן נולדו לה שני ילדים: בנה ר' אברהם בער'ניו, ובתה מרת רבקה מרים!

תמיד לאחר מעשה מתחרטים...

הבעל שם טוב הקדוש, כן עסק בכרכות וישועות גשמיות, וזאת משום שהחל לקרב את העולם כולו להשם יתברך, והאנשים שחיו בדורו היו מגושמים עד מאד; כשהחל לקרבם, היה מוכרח לעשות זאת תחילה על ידי ישועות גשמיות, ברכות וישועות גשמיות, ובכך קרבם ומשך את ליבם, אך אצל הרבי הנהגה זו כבר לא הייתה קיימת.

שבוע לפני שבת סליחות – שבועיים לפני ראש השנה, העתיק הרבי את דירתו לעיירה ברסלב, ובמוצאי שמחת תורה, כשרבי נתן שהה במחיצתו של הרבי, גילה הרבי 'תורה מ"ח' שבליקוטי מוהר"ן, שם מבואר העניין של לזכות לבנים.

הערות ומראי מקומות

כז. עי' אבני"ה ברזל אות מ"ג, ועי' שיש"ק ח"ב אות רל"ג.

במוצאי שמחת תורה אמר הרבי לרבי נתן: "בתמורה לכך שאני מקרב אותך להשם יתברך – עליי להוסיף ולשלם לך, אבל בכדי לברוך בילדים – רצוני שתתן לי משהו בתמורה!". רבי נתן קיים את רצונו של הרבי וקנה ששה כסאות!

(רנ"ב: האמת היא שלרבי נתן היו ששה בנים ובת אחת, אלא שבנו מאיר'ל נפטר בחיים חיותו של הרבי.) נמצא שלא היו לו ששה בנים, אלא חמשה בנים ובת אחת.

פרי הארץ לגאון ולתפארת

--- לאדל'ע היה בן ר' אברהם בער'ניו ובת נוספת, ומר' אברהם בער'ניו ראתה אדל'ע נכדים ונינים^{כח}!

(רמ"ב: הכרתם את בניו של ר' אברהם בער'ניו?) לא, אולם הכרתי את נכדיו! את רבי יוסל ב"ר אברהם בער'ניו נדמה לי שלא הכרתי, אולם את ר' נחמן, ואת נייחא ר' אברהם בער'ס' כן הכרתי. ר' נחמן היה נכדו של ר' אברהם בער'ניו – בנו של ר' יוסל.

הם היו יהודיים חסידיים, והתגוררו בטשעהריץ. (השואל: גם הם נמנו על עשירי העיירה טשעהריץ?) הם לא היו עשירים מאד גדולים. יוסל כן היה גביר.

(רמ"ב: מי היה בעלה של רבקה מרים – בתה של אדל'ע?) רבי שמחה ברוך – בנה של שרה! הם השתדכו ביניהם, שתי האחיות השתדכו ביניהם!

רבי אייזיק'ל מברדיטשוב' היה נכדם של שתי האחיות, אדל'ע הייתה סבתו מצד האם, ושרה'קע הייתה סבתו מצד האב! אדל'ע הייתה אם אמו – רבקה מרים. ושרה'קע הייתה אם אביו – רבי שמחה ברוך.

פרשת אחרי – קדושים תשל"ד

(רמ"ב: ר' אייזיק'ל מברדיטשוב היה מנגן בכינור?) כן כן, הוא היה היחסן הכי גדול
בברסלב! שני סבתותיו היו בנותיו של הרבי, לא סבתא רבה, אלא סבתא
ממש, שניהם בנותיו של הרבי. (השואל: ובאמת חלקו לו כבוד כראוי?) כן כן!

(רנ"ב: מנהגם היה ללמוד בכל מוצאי שבת סיפורי מעשיות, כשר' אייזיק'ל מנגן בכינור?) כן!
ר' אייזיק – כל דיבוריו היו במשקל!

(רמ"ב: היה לו שייכות עם רבי אברהם בן רבי נחמן?) מן הסתם, אינני יודע בברור! רבי
אברהם בן רבי נחמן חלק כבוד גדול ליוצאי חלציו של הרבי"ט!

בטפליק התגוררה 'מרת יוטא', בתו של רבי נחמן, בנה של חיה'לה'. מרת
יוטא הייתה אמה של מרים אשת רבי אברהם שטרנהארץ בזווג שני (מרים הייתה
בתם של ר' נחום וזוגתו מרת יוטא).

(רנ"ב: זהו באמת פלא, לא מזמן, לפני פסח, הייתי בהר הזיתים וראיתי שזוגתו של ר' יענקל כהן
קבורה ממש סמוך לקברה של מרים ואחותה. על מצבתה חרוט: מרים בת ר' נחום, אולם לא כתוב
שהייתה 'נכדת רבינו'. צריך היה לכתוב 'נכדת רבינו נחמן מברסלב'?) וודאי שכך, אכן אביה
היה ר' נחום!

זכורני, כשרבי אברהם בן רבי נחמן שהה בעיר טפליק, היה נכנס לבקר את
מרת יוטא – נכדת רביז"ל!

היה פעם שרבי אברהם שהה בעיירה טפליק, וכדרכו, נכנס לבקר את מרת
יוטא. שאלה אותו: "רבי אברהם, רבי אברהם, השכחתם? כבר מספר ימים
שאתם שוהים בטפליק, ולא נכנסתם לבקרני עד עתה?!", ככה שאלה מרת
יוטא! ורבי אברהם התנצל בפניה...

הערות ומראי מקומות

כט. עי' חיי מוהר"ן אות רע"ד.

ל. רבי נחמן בן מרת חיה בת רביז"ל.

רבי אברהם היה מבקרה; 'נכדתו של הרבי! לחלוק כבוד לנכדתו של הרבי! בביקוריו היה רבי אברהם גם טועם משהו.

(רנ"ב: מן הסתם כבר הייתה אז זקנה מאד?) כן כן, בוודאי!

תפארת בנים אבותם

חמיו של ר' נחמן חיה'לס - ר' בער, היה בנו של 'רבי שלמה קארליני'ער'. ור' בער עצמו היה חתנו של 'רבי ברוך'ל ממעז'יבוז! רבי ברוך'ל השתדך עם רבי שלמה קארליני'ער.

רבי שלמה קארליני'ער היה אדם גדול מאד! 'רבי שלמה קארליני'ער!', היה מתלמידיו של המגיד ממעזריטש!

(רנ"ב: נמצא שמרת יוטא הייתה גם נכדתו של רבי ברוך'ל) וודאי!

ר' בער היה חתנו של רבי ברוך'ל, ורבי נחמן חיה'לס היה חתנו של ר' בער. נמצא שמצד אשתו היו לרבי נחמן חיה'לס סבים גדולים! מצד אם אשתו - רבי ברוך'ל. ומצד אבי אשתו - רבי שלמה מקרלין.

רבי נחמן חיה'לס ערך ברית לבנו בעיירה טולטשין - הוא הרי התגורר בטלוטשין, והזמין את אחד מחסידיו של ר' ברוך'ל להשתתף בברית. אמר החסיד לרבי נחמן: "אליכם לא אלך - אליכם 'אזחל על ידי ורגלי'! היה לכם 'סבא'!".

שואל רבי נחמן את החסיד: "הרי היו לי שלשה סבים?" ענה לו החסיד: "אלו לא 'סבות שלך' - כוונתי ל'סבא שלך'!". (אחד הנוכחים: הוא אמר זאת על אף

כז פּרשת אחרי – קדושים תשל"ד

שהיה חסיד של ר' ברוך'ל?!) כן כן – "היה לכם סבא! שני הסבות האחרים הם לא סבות 'שלך', כוונתי לסבא שלך"לא!

בערוב ימיו העתיק את מקום מגוריו לאומן, ולאחר פטירתו נקבר באומן.

(רנ"ב: רבי נתן פונה אליו באחד ממכתביו). כן'לב!

(רמ"ב: רבי בער עצמו – בנו של רבי שלמה מקרלין, היה מפורסם?) אינני יודע!

באומן שמעתי מספרים עליו – על רבי נחמן חיה'לס, שהוא היה עובד השם מופלג! תפילתו נמשכה שעות ארוכות, במתיקות ובגישמאק מיוחדים במינם!

הכרת פניו ענתה בו

(השואל: לרבי נחמן חיה'לס היו ילדים?) היו לו מספר ילדים: בתו מרת יוטא, ושני בניו: ר' יעקב יוסף, ורבי זלמן'לג.

(רמ"ב: הכרתם את ר' יעקב יוסף?) כן, וגם את ר' זלמן הכרתי!

(רנ"ב: זהו רבי זלמן שכתב פירוש על ליקוטי מוהר"ן?) כן כן! קלסתר פניו היה כקלסתר פניו של הרבי!

רבי זלמן היה במידת מה כמו רבי אלעזר בן חרסום'לי, הוא לא עסק באף דבר מענייני עולם הזה, רק ישב ועסק בתורה ותפילה! הוא היה אדם אמיד, אך בניו ניהלו את עסקיו, הוא עצמו ישב ועסק בתורה ותפילה יומם ולילה!

הערות ומראי מקומות

לא. עי' שיש"ק ח"ה אות קע"ה.

לב. עי' עלים לתרופה – מכתבי מוהרנ"ת אות שפ"ו, ועוד.

לג. עי' עלים לתרופה, מכתב שצ"ב.

לד. עי' מס' יומא דף ל"ה ע"ב.

חתנו של הרבי - בעלה של חיה'לה, היה רבי זלמן. וכשנולד בן לר' נחמן חיה'לס, קרא את שמו בישראל: 'זלמן', על שם אביו - רבי זלמן; שם בנם הבכור היה 'רבי זלמן', ושם בנם השני היה 'רבי יעקב יוסף'. וודאי, שמו נקרא על שם אביו של רבי זלמן חתנו של הרבי, אשר שמו היה, רבי יעקב יוסף! :

(השואל: הכרתם את רבי זלמן?) וודאי, ראיתיו בקיבוץ בראש השנה באומן!

אנשי שלומינו העידו ואמרו: ש"קלסתר פניו דומה לקלסתר פניו של הרבי!".

ראיתיו באומן. הוא היה עומד מאחורי תיבת השליח ציבור. ברוב שעות היום כמעט ולא ראו אותו, הוא היה עומד ומתפלל כשפניו מופנות לצד הקיר!

פעם נוספת ראיתיו בטשעהרין. היה זה בשנת תרע"ו בטשעהרין, כשהוא עדיין היה בין החיים. ופעם נוספת ראיתיו באומן בזמן הקיבוץ בראש השנה!

אנשי שלומינו אמרו שקבלה בידם, שקלסתר פניו של רבי זלמן דומה לקלסתר פניו של הרבי. 'קלסתר' פירושו - 'צורה', דמות פניו הייתה כדמות פניו של הרבי! כשנודע לי על כך, השתוקקתי מאד לפגוש בו ולהביט בפניו...

היה ברשותו דבר כה יקר... אחד שעל פניו צורה קדושה כל כך - מסתיר עצמו! כל הראש השנה הוא עמד והתפלל כשפניו מופנות לצד הקיר. לא יכלו להביט בו כלל. הוא עמד מאחורי תיבת הש"ץ כשפניו מופנות לצד הקיר, עד שכמעט ולא ניתן היה להביט בו! אלא מאי? כשנודע לי כל כך - כבר מצאתי את הדרך להביט בפניו!

כט ~~~~~ פרישת אחרי – קדושים תשל"ד

ובהיותי בטשעהרין כשהוא עדיין היה בין החיים, ראיתי אותו בבית הכנסת.

הוא כתב ספר על ליקוטי מוהר"ן, ספרו היה ממש הפלא ופלא! הוא כתב ספר על ליקוטי מוהר"ן ממש הפלא ופלא! ראיתי את הספר, רצו להביא את הספר הנה על מנת להדפיסו, אולם בנו לא הסכים לכך, הוא רצה בעצמו להדפיס את הספר. ולבסוף לא נשאר מאומה מהספר!

הפלא ופלא, הפלא ופלא! ראיתי את הספר מתוך הכתב יד, עיינתי בכתבי יד, וראיתי שם חידושים יקרים! (רמ"ב: פירושו היה על דרך 'פשט' או על דרך 'דרוש'?) פשט בליקוטי מוהר"ן! היו כתובים שם חידושים ורעיונות יקרים מאד!

לאחר מכן שמעתי מאנשים שסיפרו, שהיה יושב ועוסק כסדר בתורה ותפילה. בנוסף לכך הייתה לו 'זכות אבות' שעמדה לו. תמיד ישב ועסק בתורה ועבודה, ואף זכה להגיע למדרגות נעלות!

(שואלים אודות רבי יעקב יוסף בנו השני של רבי נחמן חיה'לס, ואחיו של רבי זלמן) רבי יעקב יוסף היה אדם מסוג אחר לגמרי. הוא היה עשיר גדול, סוחר שמבין בעסקי העולם, הוא כבר היה אדם שמעורב בעסקים.

הוא התגורר בעיירה סמוכה לטשעהרין, ולעת זקנותו עבר להתגורר באומן, ושם גם נקבר לאחר מותו. הוא אדם מסוג אחר, הם היו שני עולמות שונים.

(רנ"ב: הוא נהג להשתתף בקיבוץ באומן בראש השנה?) הוא לא נסע בקביעות מדי שנה בשנה! רבי זלמן לעומתו נסע מדי שנה בשנה. רבי זלמן היה אדם מסוג אחר, לא היה ביניהם שום דמיון!

זכורני, כשספרו לי שדמות פניו של רבי זלמן דומות לקלסתר פניו של הרבי – הזדרזתי, רציתי לרוץ... ועד שהגעתי לראותו, הוא כבר עמד כשפניו

מופנות לצד הקיר, אלא מאי? איך שהוא הצלחתי להביט בפניו! כך הוה מעשה.

רבי זלמן היה אדם מיושב מאד, היה לו ישוב הדעת נפלא!

(רמ"ב: שוחחתם עמו?) שוחחנו קצת, מעט.

(רנ"ב: מאחר וראיתם את ספרו, מן הסתם הייתם בכיתו?) את ספרו ראיתי לאחר שכבר נפטר, אצל בנו הרעשל'ע.

(רמ"ב: איזה סוג אדם היה בנו הערשל'ע?) גם הוא היה עשיר גדול. הם היו עשירים גדולים – משפחת ליובארסקי. כל הבנים של רבי זלמן חתנו של הרבי (בעלה של מרת חיה), משתייכים ל'משפחת ליובארסקי'. (השואל: גם שם משפחתו של רבי נחמן חיה'לס היה ליובארסקי?) וודאי, הוא הרי היה בנו של רבי זלמן, וודאי.

(רנ"ב: ומה היה שם משפחתו של הרבי?) יש אומרים 'הארידענקע', ויש אומרים 'בראסלאוויץ'. ישנה עיירה שנקראת בראסלאוויץ. באותם ימים נהגו לקרוא שמות משפחה על שם העיירה, אולם יותר מסתבר לומר שהארידענקע היה שם משפחתו של הרבי. הרבי עצמו אף פעם לא חתם את שם משפחתו, הרבי חתם רק 'נחמן בן רבי שמחה'. (רנ"ב: גם אחיו של הרבי ר' יחיאל חותם עצמו 'בן רבי שמחה') גם על ה'שטר תנאים' חתם הרבי 'בן רבי שמחה'.

היה זה כדאי, הבטתי ברבי זלמן ליובארסקי מספר פעמים, והיה לי מזה תענוג כה גדול...!

האמונה ברבי הייתה גדולה עד מאד, וכששמעתי זאת מאנשים רבים; כולם אמרו לי: "לרבי זלמן יש את אותו קלסתר פנים של הרבי!", נו, ושמעתי שהוא אדם כל כך מיוחד, פרוש לגמרי מכל הבלי עולם הזה, יושב ועוסק בתורה ועבודה, ויישוב הדעת המופלא שהיה לו, יישוב הדעת נפלא, יישוב

פרשת אחרי – קדושים תשל"ד לא

הדעת ממש, כלשון הזהר הקדוש^ל: "סבי מוחא שקיט ושכיך" – לעת זקנה המח שקיט ושכיך, המח שקט ורגוע. על רבי זלמן ראו זאת בחוש!

עוד לפני כן כבר סיפרו לי אנשים שהוא מנענע בראשו, שהוא לא מרבה בדיבורים! זכורני כשראיתי אותו, שהוא גם דיבר וגם נענע בראשו, והכל בסבר פנים יפות – כך ראיתי בעיני. הוא היה יהודי מסוג אחר! נכדו של הרבי! ברוך השם!

(רמ"ב: הוא באמת היה הכי חשוב בעיר טשעהריין?) הכי חשוב! ולא רק בטשעהריין; רבי זלמן היה חשוב יותר מכולם – יותר משאר כל נכדיו של הרבי!

(השואל: רבי זלמן ורבי אייזיק'ל ברדיטשוב'ער חיו באותה תקופה?) כן, באותה תקופה. איי, רבי זלמן היה יהודי מסוג אחר; גם רבי אייזיק הוא היה יהודי חשוב, וייחוסו היה גדול משל רבי זלמן, אבל רבי זלמן היה משהו אחר!

רוב נכדיו של הרבי הם יוצאי חלציה של שרה'קע; 'יצחק גלבך', 'משפחת בארסקי'. (צאצאי רבי נתן ב"ר שמשון בארסקי ז"ל שעלה לאר"י). כולם נכדים של שרה'קע בת רביז"ל.

לשרה'קע היה בן בשם רבי אפרים, (רנ"ב: זהו רבי אפרים המוזכר במכתבי רבי נתן^ל?) כן כן! לרבי אפרים היו שני ילדים; בת בשם פיגא (אשת ר' ישראל בארסקי ז"ל) ובן בשם רבי נחמן. נכדיו של רבי געצ'ע הם יוצאי חלציו של רבי נחמן ב"ר אפרים (בתו של רבי נחמן, מרת אסתר, נישאה לרבי געצ'ע). ונכדיו של רבי שמשון בארסקי הם יוצאי חלציה של פיגא ב"ר אפרים. אמו של רבי שמשון היא מרת פיגא ב"ר אפרים, ואבי אשת רבי געצ'ע – מרת אסתר, הוא רבי נחמן ב"ר אפרים.

הערות ומראי מקומות

לו. עיי אידרא רבה דף קכ"ח ע"ב, ועיי ליקוטי מוהר"ן תו' ס"ז אות א'.

לז. עיי מכתב תנ"א.

(רמ"ב: את רבי נחמן ב"ר אפרים - חמיו של רבי געצ'ע הכרתם?) כן, הכרתי אותו. הוא היה מכונה: "דער אלטער נחמן - נחמן הישיש". הכרתי אותו מהעיר טשעהרין.

(רנ"ב: רבי נחמן שפאג - חותן רבי שמשון, לא היה נכדו של הרבי?) לא לא, הוא לא היה נכד. (רנ"ב: מהו ייחוסו של רבי נחמן שפאג?) ייחוסו עוד מהחסידים הוותיקים! (רנ"ב: עוד מימיו של הרבי?) כן, הוא היה חסיד ברסלב, עוד יותר מאביו של רבי שמשון בארסקי. הוא היה בעל מנגן גדול, אה, א געשמאקייט פון א איד - יהודי חביב. כל מהותו הייתה עבודת השם! (רנ"ב: בבואו לאומן היה מנגן זמירות יחד עם החסידים.) כן, הוא היה בעל מנגן גדול, אה! הוא ידע לשלב ניגון ומילים בדיוק רב. מקום מגוריו היה בעיר וויניצא.

זוגתו של רבי שמשון האריכה ימים עד לא מזמן; מאז נפטרה ברוסיה, עברו בסה"כ כמה שנים בודדות. היא נפטרה בערך בגיל תשעים ושבע - בתו של רבי נחמן שפאג.

כן, בשיחתנו היום עסקנו רבות בתורת הייחוס, אבל גם זה דבר טוב!

(רמ"ב: מהו אילן ייחוסו של רבי ישראל ווינברג נכד רביז"ל?) הוא מיוצאי חלציה של מרת חיה בת רביז"ל. אביו של רבי ישראל, רבי שמחה דוד, היה חתנו של רבי נחמן בנה של מרת חיה. (השואל: זוגתו של רבי שמחה דוד, היא אחותה של מרת יוטא?) כן כן.

(רנ"ב: ומיהו רבי נחום, בעלה של מרת יוטא?) הם היו אחים; רבי נחום קאהן, רבי שלמה נתן קאהן, ממשפחת כהנים שהתגוררה בטפליק. מרת יוטא הייתה כלה אצל משפחת קאהן. הם היו חסידי ברסלב, משפחה חסידיית מפוארת. שושלת שנמשכה עד לרבי. דורי דורות של חסידים עוד מימי הרבי. זקניהם עוד היו אצל הרבי!

פרשת אחרי - קדושים תשל"ד

(רנ"ב: בטפליק התגוררו מספר חסידים; 'צבי טפליק'ער, 'מרדכי טפליק'ער.) 'נתנאל טפליק'ער. היו שם משפחות של חסידים. (רנ"ב: 'רבי נחמן ב"ר נתנאל). כן כן, 'רבי נחמן ר' נתנאל'ס'.

אור בהירות הדרך

בזמני הגיעו החסידים לאומן לראש השנה ממספר עיירות שונות; מהעיירה טפליק התקבצו קרוב לשמונים חסידים, מטשעהרין התקבצו עוד יותר חסידים. מהעיירה ברסלב נסעו קרוב לששה מנינים, ואף מטולטשין באו מספר חסידים לא קטן, גם מברדיטשוב באו החסידים, וכך גם מעיירות פולין השונות!

החסידים שבאו מפולין, מילאו קרון שלם ברכבת! בשנת תרע"ה הגיעה רכבת מפולין, כשקרון אחד הושכר והועד לחסידי ברסלב בלבד. הם עלו על קרון הרכבת בעיירות לובלין - וורשה, ובהגיעם לאומן ירדו!

כשהיו צריכים להחליף רכבות - חיברו את קרון החסידים לרכבת שנסעה הלאה! אם שוכרים קרון מיוחד - הוא מגיע עד אומן. התשלום בקרון כזה הוא קצת יותר מהרגיל.

בנסיעתם, התפללו החסידים בקרון, ורקדו, ולמדו! 'מבקר הרכבת' אפילו לא נכנס לקרון החסידים, הוא נטל את הוויזות מיד בעלותם לרכבת בוורשה ולובלין, והם המשיכו בנסיעתם עד לאומן! בקר הרכבת היה נכנס; ברגע שהוא נכנס לקרון החסידים, הוא השתלב עמם בריקודם! היה זה מחזה נפלא... שכרו קרון בלובלין ונסעו עד אומן!

(רמ"ב: רבי יוחנן גלנט מספר שעדיין חקוקים בזכרונו, המראות מאותם רגעים בהם הגיעה הרכבת לאומן; החסידים תופפו בידיהם מבעד לחלונות הקרון, הם תופפו בידיהם על דפנות הקרון, תופפו ושרו!...) כן, היה זה רעיון יפה! עלו לרכבת בלובלין - וירדו באומן!

(השואל: כמה מקומות ישיבה יש בקרון שכזה, ארבעים?) יותר, היה זה קרון ארוך!

נסיעתם נמשכה מספר ימים, ובזמן הזה הם יכלו להתפלל וללמוד!

בנסיעה חזור אינני יודע מה עשו, מכיוון שבחזרה לא נסעו כולם באותו זמן. הם היו עניים מרודים, לאף אחד לא היה כסף להוצאות הנסיעה חזור. הם נזקקו לקבץ נדבות לנסיעה חזור. היו כאלו שרצו להישאר עד אחרי יום כיפור, וכאלו שרצו לחזור לפני כן, כבר היו חילוקי דעות, בנסיעה חזור כבר קשה להתאגד יחד.

(השואל: כמה זמן ארכה הנסיעה מפולין לאומן?) מספר ימים. אילו היו נוסעים ישירות לאומן, הייתה הנסיעה נמשכת יום אחד בלבד, אבל בגלל שצריכים להחליף רכבת באמצע הדרך, היה עליהם להמתין עד בוא הרכבת השנייה.

אל תתהדר לפני מלך

בקיבוץ השתתף ציבור מכובד. בזמני השתתף ציבור גדול בקיבוץ באומן בימי ראש השנה. אה, בית הכנסת היה מלא מקיר לקיר, ואפילו מבואות בית הכנסת היו מלאים במתפללים. היה ציבור גדול ומכובד. היו כאלו תפילות... כאלו תפילות היו... אה! התפילות היו יפות ומאירות! אה, אה!

דבר נוסף. כל עובדי השם היו בשקט בימי ראש השנה! (רמ"ב: אפילו רבי ברוך געצ'עס?) כן, אפילו רבי ברוך!

רבי געצ'ע היה אומר: "ראש השנה, ראש השנה! אל תתהדר לפני מלך!"^ל! אנו עומדים כעת בעיצומו של 'ראש השנה של הרבי'!"

הערות ומראי מקומות

לח. משלי כ"ה, עי' ליקוטי מוהר"ן תו' כ' אות י' תיקונא תליתאי.

פרשת אחרי – קדושים תשל"ד לה

אבל התפילה הייתה ערבה ונעימה! התפילה הייתה בהתעוררות הלב, אלא שעובדי השם היו יוצאי דופן, משום שכל השנה נהגו להתפלל בקולי קולות. התפילה הייתה ערבה ונעימה ומשולבת מכלל המתפללים! תפילה ערבה ונעימה! התפילות היו נודפות כזה 'ריח ניחוח' שהם מילאו את הלבבות בחיות!

כולם התפללו כאחד! כל השנה עובדי השם מתפללים אחרת, בקול רם, בקולות משונים, אולם בראש השנה הקולות הללו לא נשמעו! כל עובדי השם ששאלתי את פיהם, ענו לי תשובה זהה: "זהו ראש השנה של הרבי, לא צריך להתפלל בקולי קולות, כולם צריכים להתפלל כאחד^ל!".

אני זוכר הרי את התפילות בראש השנה, התפילות היו בכזה מין התעוררות הלב... ואף נמשכו שעות ארוכות.

(רנ"ב: בתפילת שמונה עשרה התפללו בלחש או שהגביהו קצת את הקול?) היו רבים שאכן הגביהו את קולם, התפללו בכיות! התפללו כראוי, היו אלו תפילות ערבות ונעימות. כשרבי אלתר טפליק^מ התפלל שמונה עשרה שמעו כל מילה^מ...

מרבה נכסים

--- (רנ"ב: באחד ממכתביו מבקש רבי נתן מבנו רבי יצחק, שיודיע לרבי מרדכי'לע שיאמר קדיש על אביו - ר' שמואל מטפליק^מ) זהו לא 'רבי שמואל מטפליק' תלמידו של הרבי^מ.

הערות ומראי מקומות

לט. עי' שיש"ק ח"ו אות רס"ג.

מ. (עי' מטה אפרים סי' תקפ"ב סעיף כ"ז, או אולי דמתוך התלהבותו בתפלה לא הרגיש בדבר).

מא. עי' עלים לתרופה - מכתבי מוהרנ"ת אות מ"ז.

מב. עי' חיי מוהר"ן אות קנ"א, קנ"ג, קס"ג. כוכבי אור - אנשי מוהר"ן אות ל', ושם באות כ"ג (ב'), ל"ז (ב').

לרבי שמואל מטפליק תלמיד רבינו, היה בן בשם רבי נחמן, ושם משפחתו היה 'שפילבאנד'.

רבי נחמן ב"ר שמואל מטפליק היה גביר; לאחר שאביו נפטר הוא ירש את נכסיו והתעשר; הוא הזמין לעצמו 'מעיל משי', וכך, כשהוא לבוש במעילו החדש בא לרבי נתן. הוא הזמין מעיל תפור מצדו האחד במשי, ומצדו השני בפרווה משובחת. כשמייצרים מעיל, אפשר לייצר מעיל רגיל, ואפשר לייצר מעיל מבד משי משובח. האדמו"רים לובשים מעילי משי.

הוא הזמין לעצמו מעיל משי, ונסע לרבי נתן על שמחת תורה. (רנ"ב: המעשה לא התרחש בראש השנה?) לא לא, הוא נסע לרבי נתן; בסוכות המזג אוויר כבר קריר, ולכן נסע עם מעילו החדש.

רבי נתן הביט במעיל משי שלבש ושאל אותו: "מה מחירו של המעיל?" ורבי נחמן נקט בסכום כלשהו. המשיך רבי נתן ושאל: "והיכן תתלה מעיל יקר כל כך? הרי תצטרך לבנות בשביל זה ארון חדש, שהרי הארון שיש לך כעת, אינו מספיק יפה לתלות בו מעיל יקר שכזה. תהיה מוכרח לבנות ארון חדש לתלות בו את מעילך היקר, וכשתבנה ארון חדש, כבר תהיה מוכרח לקנות גם מיטות חדשות, וכסאות חדשים! עכשיו תעשה חשבון: אם יש לך סכום קטן, הוא לא יספיק לך להחליף את כל הריהוט שבביתך!", רבי נתן עשה אתו חשבון – שבעצם הוא ענימי! ...

רבי נתן עשה אתו חשבון: לצורך המעיל שתפרת לעצמך, תצטרך עכשיו לשלם סכום כזה וכזה, וסכום כזה הרי אין לך, נמצא שאתה בכלל עני! ...

הערות ומראי מקומות

מג. עי' שיש"ק ח"ב אות תרמ"ב, וראה עוד מענין זה ליקוטי הלכות הל' חזקת מטלטלין ג' אות ב': אף תנן קשה' ותברך מזמין לו איזה פרנסה ... ותנן שיש לו גם מלבוש הוא מתאנה ומסתכל שיהיו לו מלבושים נאים ואחר כך מתאנה לדירה נאה ולכלים נאים ואחר כך לכלי כסף ותכשיטין ואחר כך לתכשיטין וקרים. ובכל פעם דאגתו וחסרונו יותר גדול ... עיי"ש בארוכה.

מפעלו של העני...

-- (מספר מהתקופה בה שהה במחנות העקורים בגרמניה לאחר השואה האיומה) בגרמניה, בראותם יהודי עטוי זקן ופאות, שאלו אותי: "זהו זקנכם הראשון או שמא גילחתם זקנכם בעבר?!", עניתי להם: "אכן, זהו זקני הראשון!", והם תמהו: "כיצד יכול להיות? יהודי שמוצאו מרוסיה ועוד לא גילח זקנו מעולם?!"

הוא שהה אתנו במחנה - הרב של 'חוג חתם סופר', 'הרב אונגר'. הם היו חמשה אחים וגיס אחד, הם שהו כולם באותו מחנה, הם החזיקו עצמם ביחד. ובכל זמן שהותם הם השתוקקו לשמוע דיבורים מהרבי! כולנו עסקנו בתורתו של הרבי!

(רמ"ב: באיזה מחנה שהיתם?) 'רייכנהאל'! היה זה מחנהו של היטלר ימ"ש. מחנה רייכנהאל היה מחנה עשיר מאד, המחנה העשיר ביותר מבין שאר המחנות. צבאו של היטלר ימ"ש שהה שם. בסיס צבאו של היטלר בזמן המלחמה היה ב'רייכנהאל'.

(רמ"ב: היו לכם שם חברים לעניינו של הרבי? מקורבים?) אדרבה, שם היו לי חברים! כן, היו שם הרבה מקורבים, הרבה מקורבים! דיברנו!...

אפילו הדפיסו את הספר ליקוטי מוהר"ן במחנה רייכנהאל! הוא זה שהדפיסו, הוא כבר נפטר, 'הערשל רייכמן'. (לימים ממיסדי ביהמ"ד בבורו פארק ארה"ב). בזמן שהותנו במחנה רייכנהאל הוא מכר 'מאה ועשר ספרי ליקוטי מוהר"ן! בכל יום ישבנו סביב שולחן אחד ולמדנו מתוך הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן. לכל אחד היה ליקוטי מוהר"ן משלו! השיעור התקיים מדי לילה!

היה ציבור גדול שבא להשתתף בשיעור. אמרתי לפניהם שיעור בליקוטי מוהר"ן, והכל היה בזכותו של הערשל רייכמן! הוא הדפיס את הליקוטי מוהר"ן ומכרו!

בשכבו במיטת חוליו, שלחתי לו מכתב^מד ובו כתבתי: "שיחיה עצמו בדבר הזה, במה שזכה להפיץ את ספרו של הרבי!".

(השואל: הוא הדפיס גם את הספר 'שבחי הר"ן'?) כן כן, הערשל היה הכל! (אחד הנוכחים: הליקוטי מוהר"ן שהדפיס, היה 'ליקוטי מוהר"ן מהדורת אפטע') כן כן, זוהי המהדורה אותה הדפיס! (רמ"ב: ככה? שבחי הר"ן ממהדורה זו הודפס עוד בגרמניה?) כן, זו מהדורה שהודפסה באותיות קטנות.

(רמ"ב: הוא הדפיס גם ספר 'משיבת נפש'?) משיבת נפש, שיחות הר"ן, תיקון הכללי, הכל הדפיס הערשל!

כן, הוא פעל שם גדולות ונצורות, ובבואו למחננו, הוא מכר 'מאה ועשר' ספרי ליקוטי מוהר"ן - במחנה רייכנהאל!

יהודים רכשו את הספר ליקוטי מוהר"ן במטרה ללמוד ולהגות בו, וכן ספר שיחות הר"ן. ישבנו סביב שולחן אחד כאשר לכולם יש ליקוטי מוהר"ן משלהם, וכך למדנו שיעור בליקוטי מוהר"ן מדי לילה!

(רמ"ב: ר' הערשל וואסילסקי אומר שר' הערשל רייכמן אמר ש"לאחר היותו אצל הרבי בציון הקדוש, הוא מוכן להסתלק מן העולם"). מדוע היה צריך לומר את המילים הללו?!

וודאי, זה שהוא היה אצל הרבי בציון הקדוש, זו טובה גדולה עבורו בעולם הבא! וגם מה שהדפיס את הספר ליקוטי מוהר"ן! 'אינו דומה' הדפסה באמריקה - להדפסה בגרמניה במצב שכזה!

הערות ומראי מקומות

מד. עי' תמימי דרך מכתב כ"ט, מה שכתב רלוי"צ אליו בעת חליו: ... הרבה אנשים החיית בהליקוטי מוהר"ן שלך בדייטשלאנד ברייכנהאל, מכרתי יותר ממאה ליקוטי מוהר"ן'ס, ולמדנו שם ביחד כמה מגינים שיעור ליקוטי מוהר"ן, והכל על ידך, גם זכית להיות על ציון הקדוש, על כן חיוב גדול עליך להרבות בשמחה, ממש כמו שאדמו"ר זצ"ל מדבר עמך, האלט זעך און שטארק זעך, אבי מען וועט זיך האלטן, יש ענין שנהפך הכל לטובה...

פרשת אחרי - קדושים תשל"ד

(השואל: מהיכן גייס כאלו סכומים? הייתה אפשרות לעבוד במחנות?!) זו לא שאלה!
"זה שיש לו כסף - עוסק בדברים אחרים, וזה שאין לו כסף - מדפיס ספרים!"

ישנה אמרה שאמר 'מרן החזון איש' ל'רב מפונוביז'. בהגיעו לארץ ישראל, היו לרב מפונוביז' חמשה תלמידים בלבד, וגם כסף לא היה לו. בצר לו פנה הרב מפונוביז' למרן החזון איש ואמר: "אמנם אין לי כסף, אך ברצוני להקים ולבנות ישיבה!"

אמר לו החזון איש את האמרה הבאה: "זה שיש לו כסף - בונה בתי חרושת, וזה שאין לו כסף - בונה ומקים ישיבות!"

זו אמרה שעברה בין אנשים; זו הייתה תשובתו של מרן החזון איש: "זה שיש לו כסף - בונה בתי חרושת, וזה שאין לו כסף - בונה ומקים ישיבות!", הוא הקים ובנה ישיבה! וכי דבר של מה בכך הוא?!

אה, הערשל רייכמן פעל גדולות ונצורות! יכול להיות שבעולם העליון נשמתו מאירה, בזכות מעשיו הטובים בגרמניה! הוא עשה דבר חשוב ביותר!

(רמ"ב: ר' בנציון אפטר גם היה בא לדבר?) כן, הוא היה בא לדבר! ר' בנציון אפטר שהה יחד עמי במחנה רייכנהאל, וודאי! אמנם הוא לא מסר שיעור בליקוטי מוהר"ן, אבל כשהחלו ללמוד - הוא כבר דיבר!...

הם רצו באמת לייסד שיעור בליקוטי מוהר"ן. היו פעמים שהשומעים הפטירו ואמרו: "שכינה מדברת מתוך גרונו" - בהתכוונם לדיבוריו הנפלאים של הרבי!

נו, כל זה נזקף לזכותו של הערשל, שהדפיס והביא למחננו ספרי ליקוטי מוהר"ן!

מ טעם זקנים

(רמ"ב: לולא הערשל לא היה לאף אחד ליקוטי מוהר"ן?) וכי ניתן היה להשיג ליקוטי מוהר"ן? ! לא היה לנו כלום ! כלום !

(השואל: ר' הערשל רייכמן זכה להגיע לארץ ישראל?) אחרי שהשתטח בציונו של הרבי, נסע לארץ ישראל ! הוא הגיע ישירות מאומן. הוא היה חולה ל"ע, הוא סבל מהמחלה הידועה, וממנה נפטר.

היה לי קשר טוב אתו - עם הערשל עליו השלום. הערשל היה אברך יקר, אך... היה לו כזה מין לב להשם יתברך !

חייכית בהון בעותרא בהאי עלמא

— — — (רלו"צ נשאל ע"י הנוכחים אודות הרב הגאון רבי אהרן קרוגליאק ז"ל, שכיחן במוסקבה בתקופה בה שהה שם רבי לוי יצחק כשנאלץ להימלט מהעיר אומן מאימת השלטונות) הוא כיהן כרבה של מוסקבה, נהגו לכנותו 'מוסקוב'ער רב', וכמות השאלות שהגיעה לפתחו הייתה יותר מכל רב אחר. בזמן שהותי במוסקבה התארחתי בביתו, לנתי שם לילה אחד. הוא היה מכניס אורחים נפלא ביותר !

(רמ"ב: וה'מוסר' ההוא כבר יותר לא הסתובב שם? יותר לא ראיתם אותו?) מה סופם של המוסרים? מה הסוף שלהם? ! אני יודע?... מאומה לא נשאר מכל המוסרים הללו ! בסוף הם יורדים לתהום ! שהרי הוא לא יכול למסור כדי הצורך. השלטונות דורשים עוד ועוד מסירות, עד שבסוף הם מתנכלים גם אליו !

זהו דבר ידוע, כל המוסרים נוחלים מפלה מהשלטונות אתם שיתפו פעולה. בגלל שהוא מוסר, אבל לא מספק סחורה כדי הצורך, והשלטונות דורשים: "תביא עוד, תביא עוד !", "הב הב, הב הב !", והוא הרי לא רוצה למסור יותר

מא פרישת אחרי – קדושים תשל"ד

פרטים, בכל זאת יש לו איזשהו גבול. זהו סופו: "אתה לא רוצה לשתף עוד פעולה? לך לך!", זהו סופם המר של המוסרים: "על דאטפת אטפוך מה!".

(השואל: המוסרים כולם גדלו במשפחות חרדיות?) כן, המוסר ממוסקבה היה בעברו חסיד ליובאוויטש! הוא היה אומר דברי חסידות במוסקבה, חסידות!... כשבד בבד מסר מאות אנשים לשלטונות הרשע; חסידי ליובאוויטש, יהודים חשובים מאד, את כולם הוא מסר לשלטונות והכניסם תחת סורג ובריח, רבים מהם אף הוצאו להורג או הוגלו לסיביר הקפואה. כשהוא נכנס לבית הכנסת – נסו כולם על נפשם.

(השואל: זהו אותו מוסר שהתנכל לכם באומן?) לא, ההוא היה באומן, אני מדבר ממוסקבה.

(רמ"ב: המוסר מאומן הסתובב בעברו במחיצתם של אנשי שלומינו?) נו, למה עלינו לדבר מכך? הוא הרי כבר לא בחיים, אז צריך לדבר?!

(השואל: הם הפכו להיות 'מוסרים' לצורך פרנסה?) השלטונות נתנו להם הכל; נתנו כסף, כבוד, הכל הם נתנו! אבל סופם המר היה, שהם ירדו לתהום!

(אחד הנוכחים: "חייכית בהון בעותרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון^{מיו}") "קטילת לון" – זהו סופם של כל המוסרים! במוסקבה היה איזה גבאי באחד מבתי הכנסת, והוא זה שמסר לשלטונות את כל גבאי בתי הכנסת, אך לבסוף, גם אותו שילחו השלטונות לסיביר הקפואה!

הערות ומראי מקומות

מה. ע"י אבות ב' ו'.

מו. ע"י תיקוני הזוהר דף ק"מ ע"ב, מובא בליקוטי מוהר"ן תו' כ"ג.